

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. директора навчально-
наукового інституту
«Фізико-технічний факультет»
Пилип КУЗНЕЦОВ

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія України

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 105 Прикладна фізика та наноматеріали
освітня програма «Біомедичні нанотехнології», «Прикладна фізика», «Кіберфізичні ядерні технології»
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет навчально-науковий інститут “Фізико-технічний факультет”

2023-2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
Протокол від “16” червня 2023 року, №6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Анастасія БОЖЕНКО, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри українознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол від “12” червня 2023 року, №11

В.о. завідувача
кафедри українознавства

В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Біомедичні нанотехнології”

Гарант освітньої програми
“Біомедичні нанотехнології”

Ольга ЖИТНЯКІВСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Прикладна фізика”

Гарант освітньої програми
“Прикладна фізика ”

Ігор ГІРКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Кіберфізичні ядерні технології”

Гарант освітньої програми
“Кіберфізичні ядерні технології”

Пилип КУЗНЕЦОВ

Програму погоджено методичною комісією навчально-наукового інституту
“Фізико-технічний факультет”
Протокол від “19” червня 2023 року №7

Голова методичної комісії
навчально-наукового інституту
“Фізико-технічний факультет”

Микола ЮНАКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 105 Прикладна фізика та наноматеріали (освітні програми «Біомедичні нанотехнології», «Прикладна фізика», «Кіберфізичні ядерні технології»).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: поглиблення знань студентів з історії України, ознайомлення з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, оволодіння методами роботи з історичними джерелами та науковою літературою.

1.2. Основні завдання вивчення: визначення ролі історії України в системі соціально-гуманітарних наук; висвітлення найважливіших дискусійних історичних проблем; оволодіння сучасними засобами вивчення історичних джерел та наукових публікацій.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Біомедичні нанотехнології»:

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Прикладна фізика»:

ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Кіберфізичні ядерні технології»:

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота, у тому числі	
32 год.	
Індивідуальні завдання	
10 год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Студент має знати принципи періодизації історії України та її основні етапи; основні поняття та терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку України на різних етапах; діяльність видатних історичних осіб, політичних партій, державних утворень; уміти аналізувати історичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми; користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та науковою літературою з історії України; застосовувати знання з історії України у процесі розв'язання професійних завдань.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Біомедичні нанотехнології» студент має:

Зн-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

Зн-3. Розуміти закономірності розвитку прикладної фізики, її місце в розвитку техніки, технологій і суспільства, у тому числі в розв'язанні екологічних проблем.

Ком-1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та англійською мовами усно та письмово.

АіВ-4. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Прикладна фізика» студент має:

Зн-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

Зн-3. Розуміти закономірності розвитку прикладної фізики, її місце в розвитку техніки, технологій і суспільства, у тому числі в розв'язанні екологічних проблем.

Ком-5. Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички їх реалізації, відстоювання та захисту. АіВ-

3. Знати, аналізувати, прогнозувати та оцінювати основні екологічні аспекти загального впливу промисловотехнологічної діяльності людства, а також окремих фізичних явищ, наукових досліджень та процесів (природних і штучних) на навколишнє природне середовище та на здоров'я людини.

АіВ-4. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Кіберфізичні ядерні технології»:

ПРН-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні

ПРН-17. Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички їх реалізації, відстоювання та захисту

ПРН-21. Знати, аналізувати, прогнозувати та оцінювати основні екологічні аспекти загального впливу промисловотехнологічної діяльності людства, а також окремих фізичних явищ, наукових досліджень та процесів (природних і штучних) на навколишнє природне середовище та на здоров'я людини;

ПРН-22. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Історія України з найдавніших часів до початку XIX ст.

Тема 1. Вступ до курсу

Історія як наука. Джерела та література до вивчення історії. Історія та колективна пам'ять. Періодизація історії України. Міждисциплінарний зв'язок історичних та природничих наук.

Тема 2. Найдавніший період історії України

Основні періоди давньої історії. Використання методів природничих наук для вивчення дописемної історії людства. Археологічна культура Трипілля-Кукутені. Велике переселення народів на територіях українських земель. Скіфи, сармати, киммерійці та їхні взаємовідносини з осілим населенням. Античні міста-держави. Дискусія про етногенез слов'ян. Слов'яни в арабських та візантійських джерелах. Дохристиянська культура та релігійні вірування слов'ян.

Тема 3. Medium aevum та ранньомодерний час на українських землях.

Дискусія про ранньосередньовічну державу східних слов'ян. Соціально-економічні тенденції розвитку Київської Русі. Київська Русь в системі міжнародних відносин. Введення християнства. Культурний розвиток Київської Русі. Соціально-політична структура Київської Русі. Культура Київської Русі. Галицько-Волинська держава. Вхідження українських земель до складу Великого князівства Литовського:

політична, економічна та культурна інкорпорація. Литовські статuti. Соціально-економічні тенденції розвитку у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Магдебурзьке право. Люблінська унія та її наслідки для українських земель. Формування козацтва: реєстрове та низове козацтво. Козацькі повстання кінця XVI ст. Берестейська унія та полемічна література. Братства. Києво-Могилянський колегіум.

Тема 4. Українська національна революція та Руїна: виклик для державності

Передумови та причини Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Проблема термінології подій 1648-1676 рр. Періодизація. Зовнішньополітичний аспект: напрямки дипломатичної діяльності Гетьманщини, основні договори. Політичний устрій Гетьманщини. Соціальний устрій. Збройна справа козаків, фортифікаційні укріплення.

Тема 5. Українські землі у XVII – XVIII ст.: ліквідація автономії

Внутрішня та зовнішня політика гетьмана І. Мазепи. Заходи російського уряду з ліквідації автономії Гетьманщини. Правобережна Україна. Соціальні рухи: гайдамаки, опришки, паліївщина. Соціальний устрій на українських землях. Колонізація Слобідської України. Культурне життя.

Розділ 2. Історія України у XIX – XXI ст.

Тема 1. Довге XIX століття: народження нації та модернізація суспільства.

Поняття нації, основні концепції розвитку. Українське національне Відродження в контексті європейської культури. Харківський університет. Кирило-Мефодіївське товариство та «Закон Божий. Книга буття українського народу». «Весна народів 1848» та західноукраїнські землі. Модернізація другої половини XIX ст.: значення Великих реформ у Російській імперії. Урбанізація. Соціальна модернізація. Науково-технічна революція та її вплив на українське суспільство. Громади. Москвофільство та народовство на західноукраїнських землях. Поява перших політичних організацій та партій. Україна у Першій Світовій війні. Культурний розвиток українських земель у XIX ст. Фізика у Харківському університеті.

Тема 2. Українська революція 1917-1922 рр.

Основні політичні сили. УЦР. Українська держава. Фізичні науки у ВУАН. Директорія. Селянський повстанський рух. Радянсько-українські війни. Українське питання на міжнародній арені. ЗУНР. Наслідки української революції 1917-1922 рр.

Тема 3. Коротке XX ст.: доба тоталітаризму

Державотворчі процеси в УСРР. Неп: соціально-економічний аспект. Українізація. Форсована індустріалізація та план ГОЕЛРО. Розвиток гідроенергетики: концепція Великого Дніпра. Колективізація. Великий терор. Розвиток культури УРСР у міжвоєнний період. Школа фізиків-теоретиків в УФТІ. Українські землі у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії. Український рух: ОУН. Друга світова війна і Україна. Післявоєнна відбудова. Ідеологічний наступ на природничі науки. Період відлиги. Шістдесятники та дисиденти. Соціально-економічний розвиток у період застою. Чорнобильська катастрофа та її вплив на розвиток ядерної фізики. Гласність та перебудова. Розпад Радянського союзу.

Тема 4. Незалежна Україна: виклики та досягнення

Державотворчі процеси у незалежній Україні. Міжнародне становище. «Помаранчева революція» в контексті «кольорових» революцій у пострадянських країнах. Економічний розвиток. Євромайдан: причини та наслідки. Російська агресія на Сході України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					у с ь о го	у тому числі				
		л	п	л а б ·	і н д ·	с. р.		л	п	л а б ·	ін д.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Історія України з найдавніших часів до початку XIX ст.												
Тема 1. Вступ до курсу	5	2				5						
Тема 2. Найдавніший період історії України	9	4	2			5						
Тема 3. Medium aevum та ранньомодерний час на українських землях	9	4	2			4						
Тема 4. Українська національна революція та Руїна: виклик для державності	8	3	2			3						
Тема 5. Українські землі у XVII – XVIII ст.: ліквідація автономії	14	3	2			4						
Разом за розділом 1	45	16	8			21						
Розділ 2. Історія України у XIX –XXI ст.												
Тема 1. Довге XIX століття: народження нації та модернізація суспільства	10	4	2			6						
Тема 2. Українська революція 1917-1922 рр.	10	4	2			5						
Тема 3. Коротке XX ст.: доба тоталітаризму	15	4	2			5						
Тема 4. Незалежна Україна: виклики та досягнення	10	4	2			5						
Разом за розділом 2	45	16	8			16						
Разом	90	32	16			37						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Найдавніші часи: методи природничих наук у вивченні дописемної історії українських земель	2
2	Розвиток наукових знань у середньовіччі на території українських земель	2
3	Військова справа козаків: вплив технологій на хід бойових дій	2
4	Науково-технічна революція наприкінці XIX - на початку XX століття на українських землях	2
5	Міжвоєнний період: УФТІ (заняття на території музейного комплексу старого майданчика)	2
6	“Лисенківщина”: наступ на природничі науки	2
7	Участь УРСР у космічній програмі	2
8	Чорнобильська катастрофа та вплив на розвиток ядерної фізики	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
Розділ 1. Історія України з найдавніших часів до початку XIX ст.		
1.	Тема 1. Вступ до курсу. Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект).	3
2.	Тема 2. Найдавніший період історії України Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Відвідати археологічну експозицію краєзнавчого музею та написати короткий звіт. У випадку карантинних обмежень - знайти та проаналізувати онлайн-виставку.	3
3.	Тема 3. Medium aevum та ранньомодерний час на українських землях Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Робота з історичними джерелами з хрестоматії.	3
4.	Тема 4. Українська національна революція та Руїна: виклик для державності	3

	Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Робота з історичними джерелами з хрестоматії.	
5.	Тема 5. Українські землі у XVII – XVIII ст.: ліквідація автономії Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Робота з історичними джерелами з хрестоматії. Виконання проміжного тесту у системі Google Classroom	4
Розділ 2. Історія України у XIX –XXI ст.		
1.	Тема 1. Довге XIX століття: народження нації та модернізація суспільства Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Рецензія на наукову монографію з теорії націй.	4
2.	Тема 2. Українська революція 1917-1922 рр. Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Аналіз мемуарів та щоденників П.Скоропадського, Є.Чикаленка, В.Винниченка	4
3.	Тема 3. Коротке XX ст.: доба тоталітаризму Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Аналіз політики пам'яті про Другу світову війну у власному населеному пункті (есе).	4
4.	Тема 4. Незалежна Україна: виклики та досягнення Опрацювати відповідний розділ підручника (конспект). Написати есе з сімейної історії.	4
	Разом	32

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом

7.Методи навчання

У зв'язку з воєнним станом, введеним в Україні внаслідок широкомасштабного наступу Російської Федерації використовується підхід дистанційного навчання. Головним методом подання інформації є оглядова лекція з використанням мультимедійних засобів, більшість інформації студенти опрацьовують самостійно через роботу з літературою та джерелами. Координація навчальної роботи ведеться через систему Google Classroom, за допомогою якої студенти отримують додаткові матеріали та надсилають виконані завдання.

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Попередня підготовка	опитування вхідний контроль	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою у тестовій формі
Подача нової інформації	презентація; дискусія	відео та текстові лекції література з теми в електронному вигляді

Тренування	обговорення питання-відповіді практичні завдання не на оцінку	виконання інтерактивних вправ робота у малих групах онлайн
Виконання практичного завдання	завдання, що виконуються під час практичних занять	різномірні індивідуальні та групові завдання, робота над спільними документами
Оцінювання	контрольна робота опитування	усна відповідь (відеозапис) виконання практичного завдання письмова робота
Рефлексія	діалог, групове обговорення короткі усні / письмові відповіді на питання	розроблення нотаток до лекцій підготовка мультимедійних презентацій відповіді на рефлексивні питання
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації • коментарі під час заняття від викладача	консультації у месенджерах та за допомогою e-mail

8. Методи контролю

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, контрольні письмові роботи, усного опитування) і підсумкового письмового екзамену. У зв'язку з запровадженням змішаного навчання контроль здійснюється через систему дистанційного навчання Google Classroom у формі тестових та письмових робіт.

Для оцінки знань студентів використовують такі форми контролю: поточний, контрольні роботи та екзамен.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, умінь логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання. Студент може набрати від 1 до 20 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Контрольна робота – полягає в оцінці засвоєння студентом частини навчального матеріалу. Проводиться у письмовій формі. Оцінювання знань здійснюється: кожне завдання - 5 балів, максимально – 20 балів. Студент отримує від 15 до 20 балів, якщо відповіді побудовані логічно, виявляються фундаментальні знання термінів, понять, робляться змістовні висновки, представлені різні підходи до означених проблем та обґрунтоване бачення їх сутності. Від 10 до 15 балів студент отримує, якщо у відповіді представлені визначення основних термінів, понять, але присутня деяка непослідовність аналізу. Від 5 до 10 балів студент отримує, якщо відповідь побудована не дуже логічно, виявляються недоліки в розкритті відповідних понять, термінів, хоча їх загальне розуміння представлено, вона носить описовий, однобічний характер, демонструє відсутність самостійного бачення сутності проблем. Від 1 до 5 балів студент отримує, якщо відповідь дана не на всі запитання, не містить наукового обґрунтування проблем. 0 балів виставляється в разі відсутності відповідей на питання контрольної роботи.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання: перше і друге спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 12 балів кожне; третє передбачає вміння аналізувати документи та літературу, максимальна оцінка – 16 балів. Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлені питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання екзаменаційного білету.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

– посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо він не набрав впродовж семестру 10 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Сума		
Розділ 1					Розділ 2				Контрольна робота, передбачена навчальним планом			Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	20	60	40	100
4	4	4	4	4	5	5	5	5				

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник. 5-те вид., доп . Київ : Академвидав, 2014 . 717 с.
2. Політична історія України: навч. посіб. / В.А.Греченко, В.І.Танцюра, В.В.Калініченко та ін. 2-е вид., допов. К.: Академвидав, 2008. 552 с.
3. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. К.: Генеза, 1997. 312 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.
5. Попович М. Нарис історії культури України. К.: : АртЕк, 1999. 727 с.

Допоміжна література

1. Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського. К., Інститут історії України НАН України, 2013. Т. II. 292 с.
2. Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського. К., Інститут історії України НАН України. 2009. Т. I. 224 с.
3. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 1056 с.

4. Історія української культури. Київ, 2001. Том 1. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istkult/ikult.htm>
5. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. К., 2001. 272 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/anders/and.htm>
6. Бажан О.Г. Особливості відбудовчого періоду в Україні у післявоєнний період // Наукові записки НАУКМА. Т. 41. Історичні науки. Київ, 2005. С. 20-28.
7. Блануца А. Земельна політика Ягеллонів на українських теренах Великого князівства Литовського (1440–1572 рр.). К.: Інститут історії України НАН України, 2017. 423 с.
8. Блок М. Феодальне суспільство / Пер. з фр. В. Шовкуна. К.: Вид. дім «Всесвіт», 2001. 528 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/bloch/blo.htm>
9. Відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/vidznachennya-dnya-pamyati-ta-prymyrennya-i-dnya-peremogy-nad-nacyzmozom-u-drugiy-svitoviy-viyni>
10. Гай-Нижник П. П. Фінансова політика уряду Української Держави Гетьмана Павла Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). К., 2004. 430 с.
11. Ганжа О.І. Українське село в період становлення тоталітарного режиму (1917-1927 рр.). К., 2000. 208 с.
12. Гобсбаум Е. Вступ: винаходження традицій // Винайдення традиції. К.: Ніка-Центр, 2010. С. 12-28
13. Горобець В. Влада та соціум Гетьманату. Дослідження з політичної і соціальної історії ранньомодерної України. К.: Інститут історії України НАН України, 2009. 271 с.
14. Горобець В. Волимо царя східного.... Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава. К.: Часопис «Критика», 2007. 465 с.
15. Горобець В. Еліта козацької України в пошуках політичної легітимації: Стосунки з Москвою та Варшавою, 1654-1665. Київ, 2001. 536 с.
16. Гриневич В. Політика пам'яті другої світової війни в Україні: у пошуках ідентичності та консолідації. http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grynevych_polityka.pdf
17. Гуржій О.І. Політико-адміністративне й територіальне реформування Гетьманщини у XVIII ст.: причини, перебіг, наслідки. Київ: Інститут історії України НАН України, 2015. 80 с.
18. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. – Т. 1: (1648–1649 рр.) / Упорядн. о. Ю. Мицик; Редколегія: В. А. Брехуненко, Д. В. Бурім, О. О. Маврін, П. С. Сохань, Г. К. Швидько. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Канадський інститут українських студій (Едмонтон). К., 2012. 680 с.
19. Залізник Л. Стародавня історія України / Ред. В. Олексієнко. К.: Темпора, 2012
20. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму: Монографія. К.: Либідь, 1999. 352 с.
21. Козлова Д. Про Другу світову війну та Голокост: пам'ятання і забуття. <http://uamoderna.com/demontazh-pamyati/kozlova-memory-and-oblivion>

22. Куліков В. О. Підприємства й суспільство в заводських і шахтарських поселеннях Донбасу та Придніпров'я в 1870–1917 рр. Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=fnqWDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
23. Любавський Р. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті — на початку 1930-х років / Науковий редактор Л. Ю. Посохова / Передм. О. А. Коляструк; вступне слово Л. Ю. Посохової. Х.: Раритети України, 2016. 226 с
24. Літопис Руський. Режим доступу: <http://litorys.org.ua/litop/lit.htm>
25. Маслак В. Базова термінологія з історії Гетьманщини в сучасній польській та російській історіографії // Історіографічні дослідження в Україні. 2014. Вип. 25. С. 321. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Idvu_2014_25_20
26. Моця О.П. Київська Русь і країни Європи: характерні риси східнослов'янської державності, рівні міжнародних відносин та напрями контактів // Український історичний журнал. 2007. №1 С. 4-19.
27. Нариси історії української революції 1917–1921 років / Ред. кол.: В.А.Смолій (голова), Г.В.Боряк, В.Ф. Верстюк, С.В.Кульчицький, В.М.Литвин, Р.Я.Піріг, О.П.Реєнт, О.С.Рубльов, В.Ф.Солдатенко, Ю.І.Терещенко. НАН України. Інститут історії України. К.: НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України", 2011.
28. Петкевич К. [Переяславська рада 1654 р. в найновішій польській історіографії та публіцистиці](#) // Схід-Захід: історико-культурологічний збірник. – Випуск 9-10: Patria / За редакції Володимира Кравченка. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. С. 32-51
29. Плохій С.М. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи [Текст] : [пер. з англ.] / Сергій Плохій. Харків: Фоліо, 2019. 395 с.
30. Портнова Т. Українські міста Російської імперії середини XIX – початку XX століть в світлі модернізаційної теорії. Режим доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/242-tetiana-portnova-ukrainski-mista-rosiiskoi-imperii-seredyny-khikh-pochatku-khkh-stolit-v-svitli-modernizatsiinoi-teorii>
31. Ричка В. М. Київська Русь: проблеми, пошуки, інтерпретації / Ричка В. М. // Український історичний журнал. - 2001. - № 2. - С. 23-33. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2001_2_23
32. Ричка В. М. Над чим сміялися в Київській Русі / В. М. Ричка // Український історичний журнал. - 2014. - № 5. - С. 21. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2014_5_4
33. Скоропадський П. Спогади (кінець 1917 – грудень 1918). К.: Київ – Філадельфія, 1995. 493 с.
34. Скубій І. Торгівля в Харкові в роки непу (1921-1929): економіка та повсякденність. Х.: Раритети України, 2017. 308 с.
35. Сохань П., Брехуненко В. та ін. (ред.) Гадяцька унія 1658 року. К.: Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, 2008. 354 с.

36. Списки «Книг Буття українського народу», вилучені зі справ Кирило-Мефодіївського товариства. Режим доступу: <http://Litopys.Org.Ua/Rizne/Kmt02.Htm>
37. Струкевич О.К. Україна-Гетьманщина та Російська імперія протягом 50—80-х рр. XVIII століття (політико-адміністративний аспект проблеми). К.: Інститут історії України НАН України, 1996. 100 с.
38. Толочко А. Очерки начальной Руси. К.; СПб : Лаурис, 2015. 336 с.
39. Томпсон С. Трубадури імперії: Російська література і колоніалізм. К., 2006. 368 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/thompson/tom.htm>
40. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації / пер. з польськ. Н.Гончаренко, наук. ред. Ю.Волошина. Київ:, 2012. 400 с.
41. Україна крізь віки. У 15-ти тт. Т. 4: Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут археології, Інститут історії України. К.: Альтернативи, 1998. 352 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0005621>
42. Україна і Литва в XIV-XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / В. Г. Берковський, А. В. Блануца, Д. П. Ващук, А. О. Гурбик, Б. В. Черкас. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. 256 с.
43. Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні : збірник наукових праць / за заг. ред. О. Петрука. Львів: Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України, 2016. 669 с.
44. Хрестоматія з історії України литовсько-польської доби / Упоряд. Т. Гошко. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. 642 с.
45. Чорний Д.М. По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець XIX - початок XX ст.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 304 с.
46. Шліхта Н. Історія радянського суспільства: Курс лекцій. 2-ге вид., переробл. і доп. Х.: Акта, 2015. 252 с.
47. Штоквиш О. Війна пам'ятей. образ великої перемоги як інструмент маніпуляції історичною свідомістю. <http://www.memory.gov.ua/publication/viina-pam-yatei-obraz-velikoi-peremogi-yak-instrument-manipulyatsii-istorichnoyu-svidomi>
48. Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. — 368 с.
49. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини: Від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659-1667 рр.). Пер. з рос. Л. Білик. К.: Вид-во Соломії Павличко Основи, 2003. 651 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Ізборник. Історія України IX- XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації // Режим доступу: www.lytopys.org.ua
2. Інститут історії України НАН України // Режим доступу: www.history.org.ua
3. Методичні розробки кафедри українознавства // Режим доступу: www.philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/metod_ua.html
4. Diasporiana // Режим доступу: DIASPORIANA.ORG.UA
5. Електронний архів українського визвольного руху // Режим доступу: <https://avr.org.ua/>